

Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukool

III kooliastme õppeaine ajalugu

1. ÕPPEAINE KIRJELDUS

Ajalooõpetuse kaudu arendatakse ajaloolist mõtlemist, mis hõlmab ajaloolise tähenduse märkamist, allikate analüüsimist, muutuste ja järjepidevuste äratundmist ning ajaloolise konteksti mõistmist.

Õpilased alustavad ajaloo õppimist sissejuhatava kursusega (5. klass), kus nad omandavad ajaloolise orienteerumise oskused ja õpivad minevikusündmusi mõtestama ja analüüsima nende seoseid tänapäevaga. Õppemeetodid on suunatud õpilaste huvi äratamisele ning mineviku tähendusrikkaks muutmisele.

Ajalooõpetus põhikoolis on üles ehitatud kronoloogilis-temaatiliselt, alates muinasajast kuni lähiajaloo lõpetamiseni. Eesti ajalugu õpitakse koos maailma ajaloo, luues paralleele ja seoseid globaalsete sündmustega.

Ajalooõpetus hõlmab mitmeid dimensioone, nagu poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon, rõhutades inimesekeskset lähenemist. Oluline on luua seosed mineviku ja oleviku vahel ning aidata õpilastel mõista, kuidas ajalugu mõjutab tänapäeva.

Lisaks faktiteadmistele rõhutatakse oskuste arendamist, nagu ajas orienteerumine, ajaloomõistete kasutamine, kriitiline mõtlemine, empaatia ja konfliktide lahendamine. Õpilased õpivad kasutama ja hindama erinevaid allikaid, arendades samal ajal oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust. Ajalootunnid tutvustavad erinevaid ajalookäsitlusi ja õpetavad suhtuma kriitiliselt erinevatesse perspektiividesse, arvestades ajalookirjutamise ajastulisi ja isiklike mõjutusi. Ajalooõpetuse üldeesmärk on kujundada avatud ja kriitiline arusaam minevikust, tunnistades erinevaid tõlgendusi ja olemasolevat tõendusmaterjali.

Ajaloo õppimine ei ole pelgalt faktide meeldejätmise protsess, vaid sügav ja mitmekülgne teekond, mis valmistab õpilasi ette teadlikuks ja vastutustundlikuks eluks ühiskonnas.

2. III KOOLIASTME LÕPUKS OMANDATUD TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD

1. Ajaloo jagunemine: õpilane teab, kuidas ajalugu on jaotatud erinevateks perioodideks, nagu keskaeg või uusaeg, ja mis teeb iga perioodi ainulaadseks.
2. Põhjused ja tagajärjed: õpilane mõistab, et sündmustel ajaloos on alati põhjused ja tagajärjed. Õpilane oskab tuua näiteid erinevatest ajalooperioodidest.
3. Kodukoha ja laiema ajaloo seosed: õpilane oskab seostada kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa suuremate sündmustega, arutades näiteks kohalike ajalooliste sündmuste mõju või tähtsust.
4. Demokraatia areng: õpilane mõistab, kuidas demokraatlikud ühiskonnad on arenenud ja millised olid varasemad ühiskonnakorraldused.
5. Tehnoloogia ja teaduse mõju: õpilane mõistab, kuidas tehnoloogia ja teaduse areng on aja jooksul muutnud inimeste elu, alates tööriistadest kuni arvutiteni ning oskab välja tuua erinevaid näiteid.
6. Kultuuripärand: õpilane tunnetab kultuuripärandi tähtsust ja mõistab oma rolli selle säilitamisel ja edasi kandmisel.

7. Inimese rolli muutused: õpilane arutleb, kuidas inimeste ühiskondlikud rollid ja võimalused on ajas muutunud, tuues esile erinevate ajastute nõuded ja võimalused.

8. Keskkonna ja inimtegevuse seos: õpilane mõistab, kuidas inimtegevus on mõjutanud keskkonda minevikus ja kuidas see mõjutab meie praegust maailma.

3.1. III KOOLIASTME AJALOO ÕPITULEMUSED

1. Ajaloo ajajärgud: õpilased õpivad tundma erinevate ajalooliste perioodide põhijooni ja oskavad neid kirjeldada.
2. Kunsti ja arhitektuuri tunnused: tutvutakse erinevate kunstistiilide ja arhitektuurinäidetega, õppides ära tundma iseloomulike jooni.
3. Ajaloo sündmuste analüüs: õpilased harjutavad ajaloosündmuste põhjuste ja tagajärgede tuvastamist ning nende seoste mõistmist.
4. Eesti ja Euroopa ajalugu: analüüsitakse, kuidas maailmas toimunud muutused on mõjutanud Eesti ajalugu ning kuidas Eesti ajalugu on seotud Euroopa sündmustega.
5. Globaalsed mõjud ja arengud: õpitakse Ameerika Ühendriikide ja Euroopa suurriikide rolli lähiajalooos, mõistes nende mõju maailmale.
6. Ühiskondlike muutuste mõistmine: arutletakse ühiskonna ümberkorraldamise võimaluste üle reformide või revolutsiooni kaudu, võrreldes nende erinevusi ja sarnasusi.
7. Elukorralduse võrdlus: võrreldakse elukorraldust maal ja linnas, mõistes nende erinevusi.
8. Rahvastikuränded ja kolonialism: õpitakse rahvastikurännete ja kolonialismi põhjuseid ning tagajärgi, hinnates neid erinevatest perspektiividest.
9. Poliitilised õpetused ja ajaloo mõistmine: tutvutakse erinevate poliitiliste õpetustega (näiteks konservatism, liberalism, sotsiaaldemokraatia, populism ja äärmuslus) ning mõistetakse demokraatia arengut läbi ajaloo.
10. Teadus ja tehnika mõju: analüüsitakse teaduse ja tehnika arengu mõju ühiskonnale ja kultuurile, arutledes nende positiivsete ja negatiivsete külgede üle.
11. Kultuuripärandi tähendus: mõistetakse kultuuripärandi tähtsust ja iga inimese võimalikku rolli selle hoidmisel ja edasikandmisel.
12. Meditsiini areng ja looduskeskkond: tutvutakse meditsiini ajaloolise arenguga ning õpitakse, kuidas inimeste suhtumine loodusesse on ajas muutunud.

3.2. DIGIPÄDEVUSED

Õpilased digipädevused valdkondade kaupa on alljärgnevad:

- 1) info- ja andmekirjaoskus: õpilane kasutab info leidmiseks etteantud filtreid ja kriteeriumeid; otsib erinevatelt veebilehtedelt informatsiooni; leiab internetist asjakohased allikmaterjalid, võrdleb neid ja põhjendab usaldusvärsust; eristab fakti-, fantaasia- ja arvamusepõhist meediateksti;
- 2) suhtlus ja koostöö: õpilane oskab saata e-kirja koos manusega aineõpetajale; teab millist digisisu on sobilik saata õpetajale; kasutab igapäevaelus Stuudiumi kontot; oskab kasutada õpetaja poolt jagatud keskkondi (Microsoft, Kahoot, Socrative jm); järgib suhtlus- ja käitumisnorme sotsiaalmeedia kasutusel; mõistab et avalikustatud digitaalne info jääb internetti pikaks ajaks;
- 3) digisisu loomine: õpilane oskab vormindada arvutiga tekste juhendi toel; loob digisisu, kombineerides pildid ja tekstid; viitab korrektselt kasutatud materjalidele;
- 4) digiturvalisus: õpilane teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis; hindab digiseadmete kasutamisega soetud terviseriske; teeb põhjendatud otsuseid digitehnoloogiat kasutades;
- 5) probleemilahendus: õpilane teab lihtsamat tüüpi arvutiga seotud sõnavara; leiab probleemolukorras sõltuvalt lahenduse või teab kelle poole peab pöörduma.

3.3. Enesejuhtimine

Enesejuhtimine on oluline oskus, mis aitab õpilastel saavutada paremaid tulemusi nii koolis kui ka igapäevaelus. See tähendab võimet juhtida enda õppimist ja käitumist vastutustundlikult ja sihipäraselt. Õpilased, kes on omandanud enesejuhtimise oskused, suudavad õpetaja juhendamisel valida endale sobivaima õpistiili, mis aitab neil efektiivsemalt materjali omandada ja teadmisi rakendada.

Õpilane

- 1) valib õpetaja juhendamisel sobiva õpistiili;
- 2) on võimeline koostöös õpetajaga enda ja kaasõpilaste esinemist, töösooritust hindama;
- 3) teab oma ainealaseid tugevusi, koostöös õpetajaga kasutab neid tulemusrikkalt õppimisel ja eneseväljenduses;
- 4) teab tunni reegleid; püüab neid järgida;
- 5) oskab avaldada oma arvamust, kuulata kaasõpilasi ja õpetajat;
- 6) räägib kaasa keskkonna hoidmise teemadel, mõistab enda käitumise olulisust ümbritseva hoidmisel;
- 7) teab, mis on tervislik eluviis.

3.4. Liikumine

Ajaloo ja liikumise ühendamine kooliõppes pakub suurepärase võimaluse toetada noorte inimeste füüsilist ja vaimset arengut ning edendada tervislikke eluviise. Läbi ajalooliste matkade, rollimängude ja teiste liikumist nõudvate tegevuste mõistavad õpilased paremini minevikusündmuste tähtsust ning saavad praktilise kogemuse, kuidas ajalugu on seotud füüsilise ruumi ja liikumisega.

Liikumine on oluline noore inimese arengus, aidates parandada nii füüsilist tervist kui ka vaimset heaolu. Tundides kasutatavad liikumisega seotud meetodid, nagu ajaloolised tantsud või spordialade ajaloo uurimine, toetavad mitte ainult õpilaste ajaloolise teadlikkuse suurenemist, vaid ka nende võimet kaasa rääkida tervislike eluviiside teemadel.

Õpetaja poolt valitud tunni meetodid, mis hõlmavad liikumistegevusi, pakuvad õpilastele võimaluse olla tunnis aktiivsed ja kaasatud. Selline lähenemine aitab õpilastel paremini omaks võtta õpitavaid teemasid ja tunda rõõmu ühistest ettevõtmistest. Lisaks, õpilaste osalemine aktiivsetes tegevustes ja nende panuse hindamine koostöös õpetajaga aitab kaasa enesehinnangu tõusule ja vastutustunde kujunemisele.

Õpilane

- 1) mõistab liikumise olulisust noore inimese arengus ja üldiselt elus;
- 2) räägib kaasa tervislike eluviiside teemadel, oskab arutleda enda eluviisi teemadel;
- 3) aktsepteerib õpetaja valitud tunni meetodeid, mis hõlmavad liikumistegevusi, täidab liikumisega seotud tunniülesandeid;
- 4) hindab koostöös õpetajaga enda osalemist tunni aktiivses tegevuses.

3.5. ÕPPESISU (teemad ja mõisted)

7. KLASSIS 2 TUNDI NÄDALAS	8. KLASSIS 2 TUNDI NÄDALAS	9. KLASSIS 2 TUNDI NÄDALAS
Keskaeg ja varauusaeg Maailm keskajal 476–1492 Keskaja mõiste, üldiseloostus ja perioodiseerimine.	Maailm 1600–1815 Uusaja mõiste, üldiseloostus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.	Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 Esimese maailmasõja tagajärjed Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles'

<p>Keskaja mõiste. Keskaja periodiseering: vara-, kõrg- ja hiliskeskage.</p> <p>Seisused, läänikord ja eluolu läänikord ehk feodaalkord, lään ehk feood, läänimees ehk feodaal, senjäär, vasall, läänipüramiid ehk feodaalne hierarhia, turniir, linnus</p> <p>Ristiusk, kirik ja kultuur ristiuskkatoliku kirik, kiriku struktuur, kogudus, usklikud, vaimulikud, ilmikud, pühak, paavst, peapiiskop, piiskop, preester, klooster, munk, kerjasmunk, nunn, abt, abtiss, tsölibaat, askees, palve, palverännak, palverändur, reliikvia, liturgia, koraal, psalm, sakrament, ristimine, armulaud, laulatus, ordinatsioon, patt, paradiis, põrgu, puhastustuli, piht, romaani stiil, gooti stiil, altar, ümarkaar, teravkaar, manuskript, miniatuur</p> <p>Euroopa riigid varakeskajal suur rahvaste rändamine, germaanlased, Chlodovech, Frangi riik, Merovingid, Karolingid, Karl Suur, Verduni leping</p> <p>Linnad ja linnaelu linnaõigus, raad, raekoda, turuplats, gild, tsunft, Hansa Liit</p>	<p>varauusaeg, uusaeg, periodiseerimine, ajaloo pöördepunkt</p> <p>Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal ususõda, kodusõda, protestandid, katoliiklased, hugenotid, luterlased, kalvinistid, anglikaanid, Vestfaali rahu</p> <p>Absolutism ja valgustus monarh, monarhia, absolutism, absoluutne monarh, valgustatud, absolutism, valgustatud monarh</p> <p>Ameerika iseseisvumine koloonia, emamaa, iseseisvus-, deklaratsioon, iseseisvussõda, põhiseadus, demokraatia</p> <p>Prantsuse revolutsioon ja Napoleon Seisused, generaalstaadid, reform, revolutsioon, Asutav kogu, äärmuslus, žirondiinid, jakobiinid, terror, koodeks</p> <p>Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus Rootsi aeg, Vene aeg, reduktsioon, restitutsioon</p> <p>Kunst, kultuur ja teadus varauusajal barokk, rokokoo, klassitsism</p> <p>Maailm 1815–1918 Viini kongress ja Euroopa uusajal kongress, lõppakt, restauratsioon, tagurlus, tasakaal</p>	<p>süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid</p> <p>Eesti Vabadussõda Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi</p> <p>Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt</p> <p>Demokraatlik ja autoritaarne Eesti maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostra-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik)</p> <p>Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform</p> <p>Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnikas, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas</p> <p>Teine maailmasõda 1939–1945 anšluss, Münchener kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”</p>
---	--	---

<p>Euroopa riigid kõrgkeskajal William Vallutaja, Henry II, Karolingid ja Kapetingid, Saja-aastane sõda, Jeanne d'Arc</p> <p>Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik Bütsants, õigeusk, patriarhikoon, ristkuppelkirik, mosaiik, kirikulõhe, beduiinid, Meka, Kaaba, islam, moslem, Allah, prohvet, kaliif, kalifaat, džihaad, mošee, minarett, koraan, imaam, viikingid, varjaagid, normannid, saaga, ruunikivi, valhalla, bojaar, veetše, družina</p> <p>Ristisõjad Urbanus II, Saladin, püha maa, ristisõjad, Läti Henriku Liivimaa kroonika, muistne vabadusvõitlus, Lembitu</p> <p>Haridus, ülikoolid ja teadus kloostrikool, linnakool, toomkool, ülikool, teaduskond, 7 vaba kunsti, rektor, dekaan, dispuut, skolastika, alkeemia, astroloogia</p> <p>Eesti keskajal keskaja periodiseering Eesti ajaloos, Vana-Liivimaa, Liivi sõda</p> <p>Maailm varauusajal 1492–1600 Maadeavastused Marco Polo reisikirjad, kompass, astrolaab, karavell, karak, indiaanlased, asteegid,</p>	<p>Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine kütused: süsi ja koks, aurumasin, võimsusühikud: hobujõud ja watt, tööstus, vabrik, automatiseerimine, linnastumine</p> <p>Poliitilised õpetused ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsialism, rahvuslus, natsionalism, äärmuslus, kommunism</p> <p>Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid) rahvuslus, rahvuslik vabadusliikumine, rahvusriik, kodanlus, liberalism, vabariik, põhiseadus</p> <p>Kolonialism ja imperialismi kujunemine Koloonia, koloniseerimine, kolonialism, impeerium, imperialism</p> <p>Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul Reformid, tagurlus, dekabristid, õigeusk, izevalitsus, slavofiil, venestamine, baltisakslane, estofiil</p> <p>Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine Antant, Kolmikliit, Keskriigid, atentaat, läänerinne, idarinne, maneööversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu, veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa iseseisvusmanifest, 23.-24.02.1918</p>	<p>Teine maailmasõda sõjategevus ida- ja läänerindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelva leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid)</p> <p>Eesti Teises maailmasõjas baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon</p> <p>Maailm pärast Teist maailmasõda külma sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolled (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)</p> <p>Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)</p> <p>Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid,</p>
--	--	---

<p>inkad, konkistadoorid, kolonialism, koloniaalimpeerium</p> <p>Reformatsioon ja vastureformatsioon katoliiklus, reformatsioon, usupuhastus, indulgents, tees, ketser, Augsburgi usutunnistus, luterlus, protestantlus, kalvinism, anglikaanlus, pildirüüste, Trento kirikukogu, jesuiidid, vastureformatsioon, inkvisitsioon</p> <p>Renessanss ja humanism humanism, renessanss, traktaat</p>	<p>Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul sise põlemismootor, elekter, hõõglamp, röntgen, raudtee, raudbetoon, rahvastik, aspiriin, narkoos, süstal, pastöriseerimine, valmistoit, krinoliin, tärgeldamine, frakk, smoking, silinder, romantism, realism, historitsism, impressionism, postimpressionism, juugend</p>	<p>küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)</p> <p>Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal</p> <p>Eesti iseseisvuse taastamine laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin)</p> <p>Maailm 1990. aastatest alates NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsiooni (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism)</p>
---	---	--